

O.MUSURMONOVA, N.ISAKULOVA,
M.JUMANIYOZOVA , A.JUMAYEV

UMUMIY PEDAGOGIKA

III QISM

371(04)

U 52

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

**A. Musurmanova, N. J. Isaqulova, M. T. Jumaniyozova,
A. Sh. Jumayev**

**UMUMIY
PEDAGOGIKA**

II QISM

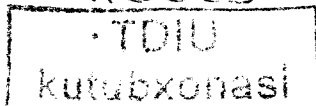
Bilim sohasi: 100 000 – Gumanitar soha

Ta'lim sohasi: 110 000 – Pedagogika

120 000 – Gumanitar fanlar

Ta'lim yo'nalishlari: 5111400 – Xorijiy til va adabiyoti (tillar bo'yicha)

118885

Toshkent

“Innovatsiya-Ziyo”

2020

UDK: 373.6
BBK: 74.200.526
A 95

**Umumiy pedagogika/ A. Musurmanova, N. J. Isaqulova,
M. T. Jumaniyozova, A. Sh. Jumayev/darslik/. – Toshkent.:
«Innovatsiya-Ziyo», 2020. – 194 bet.**

Mazkur o'quv qo'llanma umumiy pedagogika fani mazmuniga bag'ishlangan bo'lib, oliy o'quv yurtlarining umumiy pedagogika dasturida ko'zda tutilgan talablar asosida tuzilgan. Kitobda jahon pedagogika fanlari sohasida qo'lga kiritilgan so'nggi ilmiy-nazariy ma'lumotlar, ilmiy izlanishlar, xorij pedagog olimlarning qarashlari va nazariyalaridan milliy mentalitetimizga moslashtirilgan holda foydalanildi.

"Umumiy pedagogika" fani bo'yicha tayyorlangan mazkur o'quv qo'llanmasida ilg'or pedagogik texnologiyalar va ularni ta'lim jarayonida qo'llash amaliyoti, pedagogik texnologiyaning ilmiy-nazariy asoslari, innovatsion pedagogika, ta'lim innovatsiyalarining mohiyati, nazariy asoslari va turlari, Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va tanqidiy fikrlashga yo'naltirilgan texnologiyalarni amaliyotda qo'llash bo'yicha tavsiyalar, muammoli ta'lim texnologiyasining mohiyati va mazmuni, ta'limning interfaol metodlari, ta'lim jarayonida o'yin texnologiyalarilani qo'llash, ta'limda keys texnologiyasi, o'quv keyslari va ularni dars jarayonida qo'llashga qo'yiladigan talablar, o'quv-loyihaviy ta'limning asosiy tamoyillari, ta'lim muassasalarida tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etishga texnologik yondashuv va uni loyihalash, xorijiy mamlakatlarda ta'lim taraqqiyotining asosiy yo'nalishlari va ilg'or xorijiy tajribalar haqida so'z yuritiladi. Ushbu o'quv qo'llanmasi oliy ta'lim muassasalari bakalavriat yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

X. I. Ibragimov – pedagogika fanlari doktori, professor
M. B. Urazova – pedagogika fanlar doktori, professor

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI TOMONIDAN NASHRGA TAVSIYA ETILGAN.**

ISBN 978-9943-7025-0-9

©Musurmanova A. va boshq. 2020.
© "Innovatsiya-Ziyo", 2020

PEDAGOGIK TEXNOLOGIYANING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Reja:

1. *Pedagogik texnologiya: mazmuni va mohiyati.*
2. *Pedagogik texnologiyaning qonuniyatlari, tamoyillari va turlari.*
3. *O'quv maqsadlarini texnologik loyihalash.*

Mavzuning qisqacha mazmuni: ushbu mavzuda pedagogik texnologiya tushunchasi va uning shakllanishidagi tarixiy davriylik, pedagogik texnologiya tushunchasiga nazariy yondashuvlar, pedagogik texnologiyaning qonuniyatlari, tamoyillari va turlari o'quv maqsadlarini texnologik loyihalash haqida tushuncha beriladi.

Tayanch tushunchalar: pedagogik texnologiya, qonuniyat, tamoyil, pedagogik texnologiya tamoyillari, ta'lim texnologiyasi, ta'lim tizimi, o'quv maqsadlari, texnologik xarita.

Pedagogik texnologiya tushunchasi va uning mohiyati

XXI asr globallashuv, axborot-kommunikatsiya va ilg'or pedagogik texnologiyalar hamda barcha sohalarda raqobat asri hisoblanadi. XXI asrdagi shiddatli ijtimoiy-iqtisodiy, fan-texnika taraqqiyoti ta'lim tizimini shaklan va mazmunan modernizatsiya qilishni taqozo etdi. Ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida zamonaviy pedagogik hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan unumli foydalanishga ehtiyoj paydo bo'ldi.

Texnologiya (yunoncha "techne" mahorat san'at, "logos" tushuncha, ta'limot) ishlab chiqarishning biror sohasida xomashyo, material, yarim fabrikat va shu kabilarga ishlov berish yoki qayta ishlash ularning holati, xossalari va shaklini o'zgartirishda qo'llaniladigan usullar (metodlar) majmui demakdir.¹

Pedagog olimlarning fikrlariga ko'ra (N. Saydahmedov, U. Toli-pov, T. Madumarov, M. Kamoldinov) pedagogik texnologiyalarning paydo bo'lish va rivojlanish tarixi 4 bosqichga bo'linadi:

¹ Иноятов У.И. ва бошқалар. Педагогика: 1000 та саволга 1000 та жавоб. - Т.: ТДПУ, 2012. - 62 б.

I bosqich – XX asrning 30-yillari. Pedagogika sohasida dastlab “Pedagogik texnika” tushunchasining paydo bo‘lishi;

II bosqich – XX asrning 40-60 yillari. O‘qitishning texnik vositalarini paydo bo‘lishi va undan foydalanish;

III bosqich – XX asrning 70-80 yillari. O‘qitish texnologiyalarining yangi avlodining yaratilishi; pedagogik texnologiyaning ilmiy asoslarini vujudga kelishi;

IV bosqich – XX asrning 90 yillari XXI asr boshlari. Pedagogik texnologiyalarining ilmiy-nazariy asoslarining yaratilishi, yangi tadqiqot yo‘nalishining paydo bo‘lishi, ilmiy maktablarning shakllanishi.

Pedagogik texnologiya g‘oyasining asoschilari B. Blum, L. Larsen, B. Skinner, D. Finn, D. Kratval hisoblanadi. Ularning bu sohaga qo‘shgan ulushlari: O‘quv maqsadlari taksonomiyasi (1956-y. B. Blum) audiovizual ta‘lim (1946 y. L. Larsen), dasturli o‘qitish tizimi (1954 y. B. Skinner), o‘qitish texnologiyalari (1961-y. D. Finn), dasturlashtirilgan ta‘lim (LOGO), 1968-y. S. Peypert), tarbiya texnologiyalari (D. Kratval) ning nazariy asoslarini yaratganligidadir.

60-70 yillarda pedagogik texnologiyalar sohasida turli ilmiy-nazariy g‘oyalarning paydo bo‘lishi, shakllanishi va amaliyotga tatbiq etilishi geografiyasi yanada kengaydi. AQSH, Italiya, Angliya, Fransiya, Yaponiya, Kanada, Koreya, Rossiya, Vengriya va boshqa mamlakatlarda maxsus pedagogik nashrlar, markazlar, assotsiatsiyalar, ilmiy tadqiqot institutlari va ularda bo‘limlar tashkil etildi.

80 yillardan boshlab rossiyalik pedagog olimlar tomonidan pedagogik texnologiyalarning ilmiy-nazariy asoslari keng tatbiq etila boshlandi. Jumladan, V. P. Bespalko (shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim), V. M. Monaxov (aksiomatik yondashuv), M. A. Choshanov (muammoli-modulli o‘qitish texnologiyasi), V. F. Shatalov (o‘quv materialining belgili modellari asosida ta‘limni jadallashtirish texnologiyasi), I. P. Volkov (rejalashtirilgan o‘qitish), G. K. Selevko (pedagogik texnologiyalar tasnifi), N. F. Galizinalar pedagogik texnologiya tushunchasini ilmiy pedagogik jihatdan tadqiq qildi.

90 yillardan boshlab O‘zbekistonda ham pedagogik texnologiyalarga oid dastlabki ilmiy tadqiqot ishlari paydo bo‘ldi. Jumladan, pedagogik texnologiyalarning ilmiy-nazariy jihatlari N. S. Saidahmedov, J. Yo‘ldoshev, R. Jo‘rayev, U. Nishonaliyev, B. L. Farberman, N. Azizxo‘jayeva, U. Tolipov, A. Abduqodirov, A. Pardayev va bosh-